

Bijlage 1: Maatregelen versterking toegang tot het recht

Hieronder beschrijf ik kort de drie pijlers voor de versterking van de toegang tot het recht, de onderwerpen/actoren die hieronder vallen en de maatregelen die worden verkend, voortgezet of in gang gezet om de toegang tot het recht te versterken. De maatregelen uit het coalitieakkoord die zien op de versterking van de toegang tot het recht, maken hier onderdeel van uit. Als een maatregel uit het coalitieakkoord komt, is dit bij de maatregel aangegeven.

Maatregelen kunnen meerdere doelen ondersteunen en actoren kunnen bij verschillende pijlers een rol spelen. Voor de overzichtelijkheid worden de maatregelen en actoren slechts onder één pijler genoemd.

Pijler 1: Informatie

Als burgers en bedrijven te maken krijgen met een geschil of juridisch probleem hebben zij informatie nodig om te kunnen nagaan wat er feitelijk is gebeurd, wat het (wettelijke) kader van het probleem of geschil is, welke oplossingsrichtingen er zijn en bij welke professionals ze voor advies of ondersteuning terecht kunnen. Op basis van deze informatie kunnen zij een afweging maken van de route en oplossing die voor hen het meest passend is.

1.1 Informatievoorziening

Ik wil ervoor zorgen dat informatie over mogelijke oplossingsrichtingen rond veelvoorkomende juridische problemen en geschillen (online) bereikbaar, begrijpelijk en objectief is.¹ Dit kan burgers en ondernemers helpen hun juridische vraag op een laagdrempelige wijze beantwoord te krijgen. De website van het Juridisch Loket (hierna: het Loket) en Rechtwijzer.nl van de Raad voor Rechtsbijstand bieden voor burgers reeds een ingang voor eerste (digitale) hulp. Het Loket en de Raad voor Rechtsbijstand vormen daarmee een belangrijke basis wat betreft bereikbare, begrijpelijke en objectieve (online) juridische informatie aan iedereen. Daarnaast is er informatie te vinden op de website van de Rijksoverheid en bevatten de websites van de Rechtspraak en de Raad van State informatie over procedures.

Het belang van het beschikbaar stellen van bereikbare, begrijpelijke en objectieve informatie is in de informele consultatie breed onderschreven. Daarom worden er verschillende maatregelen genomen die bijdragen aan het bevorderen van de begrijpelijkheid van informatie en het verbeteren van de toegankelijkheid daarvan.

Concrete maatregelen

- Ik pas de website van de Rijksoverheid aan om de informatievoorziening over de verschillende vormen van geschiloplossing te verbeteren.
- Ik ontwikkel filmpjes en ander beeldmateriaal die uitleg geven over de verschillende manieren van geschiloplossing.
- Ik werk aan het geven van meer bekendheid aan en voorlichting over het bestaan van de herstelrechtvoorzieningen (herstelbemiddeling en mediation in strafzaken). Het is belangrijk dat er toegesneden informatiemateriaal komt voor burgers en professionals die partijen kunnen adviseren over de mogelijkheden in hun situatie.
- Het Loket werkt doorlopend aan het verbeteren en uitbreiden van de informatie op haar website, ook voor burgers die laaggeletterd zijn. Alle bestaande teksten zijn begrijpelijk in eenvoudig Nederlands. De naamsbekendheid, vindbaarheid en toegankelijkheid van de website worden voortdurend vergroot. De volgende geplande doorontwikkeling is het vertalen van (delen van) de website in het Engels en visuele ondersteuning in de vorm van filmpjes om de informatie en (digitale) hulp nog toegankelijker te maken.
- Ook de Rechtspraak werkt aan verbetering van de informatievoorziening (zie ook onder 3.1.2). In het kader van de Aanpak toegankelijke communicatie heeft de Rechtspraak recent de informatievoorziening op rechtspraak.nl voor bewindvoering en kanton

---

¹ Dit is ook één van de doelstellingen van het programma stelselvernieuwing rechtsbijstand, zie ook onder 2.1.

geldvorderingen verbeterd en worden burgers begeleid bij het zelf maken van keuzes in de procedure. Ook is de informatievoorziening beter afgestemd op die van andere (overheids)partners. Datzelfde gaat nu ook gebeuren voor (problematische) schulden.

Naast de toegang tot informatie kunnen rechtzoekenden hulp nodig hebben bij het vinden van de weg in de informatie en het wegen hiervan. Daarnaast blijft er bij een deel van de rechtzoekenden behoefte aan persoonlijk contact. Deze aspecten vallen onder pijler 2 waaronder nader op deze aspecten wordt ingegaan.

1.2 Publiceren van uitspraken

Ik wil, conform het coalitieakkoord, bevorderen dat er meer uitspraken worden gepubliceerd. Het gaat hierbij zowel om rechterlijke uitspraken als om uitspraken van geschilleninstanties.² Een zaak waar een rechterlijke instantie of geschilleninstantie zich eerder over heeft uitgesproken, kan gelijkenis vertonen met een geschil of probleem waar een burger of bedrijf mee te maken krijgt. De overwegingen en beslissing in de uitspraak in de eerdere zaak kunnen burgers en bedrijven – en de professionals die zij inschakelen – helpen hun juridische positie in kaart te brengen en een afweging te maken over de voor hen meest passende oplossingsrichting.³ Daarnaast biedt het publiceren van uitspraken meer transparantie. Dit past in het streven naar open data. Om te voorkomen dat een rechtzoekende of zijn/haar juridische hulpverlener door de veelheid aan uitspraken door de bomen het bos niet meer ziet, is het belangrijk dat de informatie op een goede manier wordt ontsloten en makkelijk doorzoekbaar is.

Concrete maatregelen

- De Rechtspraak werkt ernaar toe om het merendeel van de rechterlijke uitspraken online te publiceren.⁴
- Om te voldoen aan de Algemene Verordening Persoonsgegevens worden de uitspraken die worden gepubliceerd, gepseudonimiseerd. Voor de periode 2022-2024 is jaarlijks een extra bedrag toegekend voor onder meer de kosten voor de ontwikkeling van pseudonimiseringstools ten behoeve van de publicatie van rechterlijke uitspraken. Momenteel loopt er bij vier gerechten een pilot voor het geautomatiseerd pseudonimiseren. De Rechtspraak houdt mij op de hoogte van de ontwikkelingen.
- Ik werk aan de voorbereidingen van een wettelijke regeling omtrent de publicatie van rechterlijke uitspraken. Uitgangspunt van de wettelijke regeling zal zijn, dat rechterlijke uitspraken in principe worden gepubliceerd, tenzij er in een voorkomend geval reden is om van publicatie af te zien. De rechter neemt daarover dan een beslissing. Ik informeer uw Kamer over dit traject in een brief die ik op korte termijn naar uw Kamer stuur over maatschappelijk effectieve rechtspraak en innovatie.
- Ik heb de Stichting Geschillencommissies voor Consumentenzaken (SGC) voor 2023 een aanvullende subsidie (€180.000) gegeven om de uitspraken van de geschillencommissies die onder haar paraplu vallen te publiceren.⁵ Ik ben voornemens deze subsidie structureel te maken.

---

² De Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State publiceert reeds alle uitspraken met uitzondering van zaken die zonder een rechtszitting worden afgedaan, verzetszaken en vreemdelingenuitspraken die slechts een standaardformulering bevatten.

³ Zie ook antwoorden op vragen van het lid Groothuizen daaromtrent, Aanhangsel van de Handelingen 2019-2020, nr. 2255, 27 maart 2020.

⁴ De Rechtspraak geeft aan dit voornemen uitvoering met het programma 'Meer én verantwoord publiceren'. Zie ook: <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Raad-voor-de-rechtspraak/Nieuws/Paginas/Programma-Meer-en-verantwoord-publiceren-van-rechterlijke-uitspraken-van-start.aspx>. De Rechtspraak richt zich in eerste instantie op het zoveel mogelijk publiceren van een op schrift vastgelegde uitspraak met een geïndividualiseerde motivering.

⁵ Dit bedrag maakt onderdeel uit van een bredere aanvullende subsidie aan de Geschillencommissie, zie onder 3.2.

Pijler 2: Advies en ondersteuning

Het is belangrijk dat burgers en bedrijven advies en ondersteuning kunnen krijgen bij het uitoefenen van hun rechten en het oplossen van hun probleem of geschil. Het kan hierbij gaan om het geven van handvatten waardoor partijen (eerder) in contact treden met elkaar om gezamenlijk tot een oplossing te komen, een verwijzing naar de juiste instantie, financiële ondersteuning in de vorm van gesubsidieerde rechtsbijstand of het bieden van concrete ondersteuning bij het vinden van een oplossing voor het probleem of in een juridische procedure.

2.1 Voortzetten stelselvernieuwing rechtsbijstand

Conform het coalitieakkoord zet ik de stelselvernieuwing rechtsbijstand voort. Ook voor minder draagkrachtigen moet de toegang tot het recht gewaarborgd zijn. In Nederland hebben we daarom een stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand.

In de stelselvernieuwing rechtsbijstand staan de volgende drie pijlers centraal:

- 1) verbeteren laagdrempelige toegang tot betrouwbare informatie, een eerste inschatting van het probleem of een advies, en in sommige gevallen concrete hulp of ondersteuning;
  - 2) verbeteren kwaliteit rechtsbijstandsverlening en blijvend passende vergoedingen voor de rechtsbijstandverleners werkzaam in het stelsel; en
  - 3) het voorkomen van onnodige procedures tussen de overheid en de burger.
- Ad 1. Iedereen met een vraag of probleem van juridische aard moet laagdrempelig ergens terecht kunnen voor betrouwbare informatie, een eerste inschatting van het probleem of een advies, en in sommige gevallen concrete hulp of ondersteuning. Daarom werk ik aan een stelsel waarin informatie, advies en hulp laagdrempeliger toegankelijk worden gemaakt zowel online als fysiek,⁶ met in het bijzonder aandacht voor burgers die zich in kwetsbare situaties bevinden. Dat vraagt om nauwe samenwerking tussen het sociaal en het juridische domein. Er hebben diverse pilots plaatsgevonden die gericht zijn op deze samenwerking op lokaal niveau. Op basis van de uitkomsten van deze pilots zal worden bekeken welke werkzame elementen een plek krijgen in het nieuwe stelsel. Hierbij worden ook de voorstellen uit de Initiatiefnota Huizen van het Recht van het Kamerlid Van Nispen betrokken. Ik heb het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) gevraagd om hiervoor een overkoepelde pilotanalyse te maken.
- Ad 2. Voor rechtzoekenden die een juridisch probleem en/of geschil hebben dat niet in de eerste lijn kan worden opgelost, is bijstand beschikbaar van een advocaat of mediator (de 'tweede lijn'). Rechtzoekenden moeten kunnen rekenen op dienstverleners die beschikken over de benodigde inhoudelijke kennis en procesvaardigheden om het probleem van de rechtzoekende adequaat en duurzaam op te lossen. Daarnaast moet worden gewaarborgd dat dienstverleners in het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand een vergoeding krijgen die in verhouding staat tot de geleverde inspanningen. Dit stelt rechtsbijstandverleners ook in staat om kwalitatief goede rechtsbijstand te leveren aan rechtzoekenden. Daarnaast heb ik aandacht voor de afname van het aantal sociaal advocaten. Op 20 april 2023 heb ik mijn plan van aanpak voor de sociale advocatuur gepresenteerd.⁷ Komende periode ga ik samen met betrokken partijen de diverse oplossingsrichtingen genoemd in mijn brief van 20 april 2023 verder uitwerken.
- Ad 3. Conform het coalitieakkoord richt ik me erop onnodige (escalatie van) geschillen tussen burgers en de overheid in het bestuursrecht en daarmee onnodige procedures zoveel mogelijk te voorkomen. Het deelprogramma burgergerichte overheid ondersteunt uitvoeringsorganisaties en gemeenten om te komen tot meer burgergerichte dienstverlening en meer burgergerichte toepassing van wet- en regelgeving.

---

⁶ Zie voor de online informatie en hulp onder 1.1.

⁷ Zie Kamerstukken II 2022/23, 31 753, nr. 269.

Concrete maatregelen

Als onderdeel van de stelselvernieuwing rechtsbijstand zijn verschillende maatregelen in gang gezet die bijdragen aan de verbetering van de toegang tot het recht. Uw Kamer wordt halfjaarlijks geïnformeerd over de stand van zaken van alle onder het programma stelselvernieuwing rechtsbijstand in gang gezette maatregelen. Voor een volledig overzicht verwijst ik u naar de voortgangsrapportages van dit programma.⁸ De eerstvolgende voortgangsrapportage is voorzien voor het zomerreces.

Los van het programma stelselvernieuwing rechtsbijstand heeft het kabinet extra middelen vrijgemaakt voor gemeenten om lokale samenwerking en lokale rechtsbescherming te bevorderen. De inzet via het programma Robuuste rechtsbescherming van Divosa en Sociaal Werk Nederland geeft hieraan een belangrijke impuls.

2.2 Stimuleren van onderlinge overeenstemming

Ik vind het belangrijk dat geschillen zoveel mogelijk onderling worden opgelost. Uit onderzoek blijkt dat afspraken die in onderlinge overeenstemming worden gemaakt beter worden nageleefd dan opgelegde beslissingen. Ook bereiken partijen die er samen uitkomen, ten opzichte van andere vormen van geschiloplossing, vaker hun doel en is het probleem vaker daadwerkelijk opgelost.⁹ Partijen kunnen onderling tot een oplossing komen of hierbij gebruik maken van een professional. Ik wil beide vormen zoveel mogelijk stimuleren. Dit is conform het coalitieakkoord waarin staat dat meer wordt ingezet op laagdrempelige alternatieve geschilbeslechting, waaronder mediation.

2.2.1 Mediation

Mediation is een laagdrempelige vorm van geschiloplossing, waarbij partijen, onder begeleiding van een neutrale derde, zelf werken aan een voor hen aanvaardbare oplossing. Ik wil mediation toegankelijker maken en de bekendheid met mediation vergroten.

Concrete maatregelen

- Vanaf 1 maart 2023 is er een startbijdrage beschikbaar bij een verwijzing vanuit de rechtspraak naar mediation. Deze startbijdrage is ingesteld voor 2 jaar. Als de evaluatie van de startbijdrage positief is, wil ik de startbijdrage structureel maken.
- Conform de motie Elian/Knops streef ik ernaar te komen tot één register voor mediators.¹⁰ Op deze manier wordt het voor rechtzoekenden makkelijker een kwalitatief goede mediator te vinden.
- Om de bekendheid met mediation te vergroten en te laten zien wat mediation kan doen, werk ik aan een video over mediation.
- Ik ga in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering codificeren dat de rechter partijen attendeert op mediation en partijen daarnaar kan verwijzen als zij dit wensen.
- Ik wil onnodige geschillen en daarmee onnodige procedures tussen burgers en de overheid in het bestuursrecht zoveel mogelijk voorkomen. Daartoe zet ik in op een informele aanpak. Dit betekent dat bestuursorganen eerst in contact treden met burgers die een bezwaar willen indienen of hebben ingediend om te kijken of het geschil in onderling contact kan worden beslecht. De inzet van mediationvaardigheden en mediation maken onderdeel uit van deze aanpak.

2.2.2 Geldelijke vorderingen

---

⁸ Voor de meest recente voortgangsrapportage, zie Kamerstukken II 2022/23, 31 753, nr. 268.

⁹ M.J. ter Voert & M.S. Hoekstra, *Geschilbeslechtingsdelta; Over verloop en afloop van (potentieel) juridische problemen van burgers*, 2020, p. 144-145 (*Geschilbeslechtingsdelta 2019*). Overigens wordt in de *Geschilbeslechtingsdelta* niet gesproken van 'opgelost', maar van 'afgelopen'. Met 'afgelopen' verwijzen de onderzoekers naar het niet meer voortduren van het probleem in de beleving van respondenten. Hier is gekozen voor 'opgelost', omdat dit aansluit bij het normale, dagelijkse spraakgebruik.

¹⁰ Kamerstukken II 2021/22, 29 279, nr. 724.

Niemand is gebaat bij steeds verder oplopende schulden. Naast de maatregelen die door het kabinet worden getroffen ten behoeve van de aanpak geldzorgen, armoede en problematische schulden, zijn er maatregelen die meer rechtstreeks te maken hebben met de toegang tot het recht.¹¹ Zo wil ik stimuleren dat schuldeisers van onbetaalde vorderingen met de schuldenaar in contact proberen te komen om zo nodig in onderling overleg tot een betalingsregeling te komen voordat een rechtszaak wordt gestart. Lukt dit niet en start de schuldeiser een procedure, dan is van belang dat de schuldenaar en zijn belangen in de procedure voldoende in beeld komen en dat de schuldenaar er niet van wordt weerhouden op de zitting te verschijnen.¹²

Concrete maatregelen

- Ik streef ernaar de Wet kwaliteit incassodienstverlening (Wki) zo spoedig mogelijk in werking te laten treden samen met het Besluit kwaliteit incassodienstverlening dat nu bij de Raad van State ligt. De wet heeft tot doel het innen en incasseren van private vorderingen in de buitengerechtelijke fase jegens natuurlijke personen op een maatschappelijk verantwoord niveau te laten plaatsvinden en de kwaliteit van de incassodienstverlening daarmee te verbeteren. In de wet en het onderliggende besluit worden dan ook kwaliteitseisen gesteld aan incassodienstverleners, waaronder de eis van correcte omgang en informatie. In de uitwerking van deze eis is opgenomen dat de incassodienstverlener waar mogelijk betalingsregelingen aanbiedt die maatschappelijk verantwoord zijn.
- Er vinden thematafels plaats met alle betrokken partijen van de geldelijke vorderingen, zoals de Rechtspraak, deurwaarders en incassobedrijven. Uw Kamer zal in het najaar een stand van zaken brief over de thematafels ontvangen, waarin onder meer wordt ingegaan op de-escalatie mogelijkheden bij een oplopende vordering en het sociaal tarief voor verschillende partijen.

2.2.3 Online Dispute Resolution

In een digitaliserende maatschappij kan ook de introductie van digitale innovatie, zoals Online Dispute Resolution (ODR), niet ontbreken om de oplossing voor een (juridisch) conflict laagdrempeliger, toegankelijker, eenvoudiger en voordeliger te maken. ODR kan worden gezien als een zogenaamd voorportaal, een fase waarin burgers en ondernemers met conflicten worden ondersteund bij een keuze uit verschillende routes om hun conflict op te lossen. Een voorportaal kan zelfstandig zijn of een (pre-processuele) fase van een procedure bij de rechter.¹³

ODR wordt in verschillende delen van de wereld al toegepast. Een succesvoorbeeld uit het buitenland is het Canadese Civil Resolution Tribunal; een onlinevoorziening voor buitengerechtelijke geschilbeslechting in het civiele domein. Het WODC heeft onderzocht wat de mogelijke voor- en nadelen zijn van invoering van een soortgelijk systeem in Nederland.¹⁴ Dit rapport verschaft nuttige inzichten voor de eventuele vormgeving van een online voorportaal in het Nederlandse rechtsbestel.

Concrete maatregelen

- Ik zie onder meer met de Rechtspraak hoe de uitkomsten van bovengenoemd WODC-onderzoek bij de verdere beleidsvorming omtrent ODR kunnen worden betrokken. Ik kijk hierbij ook naar de publicatie van het boek 'Voorportalen voor

---

¹¹ Kamerstukken II 2021/22, 24515, nr. 643.

¹² Onlangs is er een uitspraak in eerste aanleg gedaan waarbij de rechter de proceskosten heeft gecompenseerd in die zin dat iedere partij de eigen proceskosten draagt, omdat onder meer onvoldoende onderbouwd is door eiser dat er is gepoogd tot een concrete betalingsregeling te komen. De vordering betrof een huurachterstand van 1 maand. ECLI:NL:RBGEL:2022:4095.

¹³ Hartendorp e.a., Voorportalen voor burgers en kleine ondernemingen. Een rechtsvergelijkende studie naar routes voor oplossingen van rechtsproblemen, Boom Juridisch 2022, p. 23.

¹⁴ Kamerstukken II 2021/22, 29279, nr. 688.

burgers en kleine ondernemingen: een rechtsvergelijkende studie naar routes en oplossingen voor rechtsproblemen' van de Stichting Vernieuwing Rechtspleging,¹⁵ en de initiatieven aanpalend aan ODR. De Rechtspraak gaat op kleine schaal experimenteren met een vorm van Online (Supported) Dispute Resolution. Hiervoor voorzie ik de Rechtspraak van financiering.

2.3 Advocatuur

Als het burgers en bedrijven niet lukt om samen een oplossing te vinden voor een juridisch geschil, zoeken zij veelal bijstand van een advocaat.¹⁶ De advocaat kan een cliënt helpen alsnog een poging te doen om het geschil in der minne op te lossen. Lukt dat niet, dan kan de rechter worden gevraagd een beslissing te nemen. De advocaat staat de cliënt hierin bij. Advocaten vervullen daarmee een onmisbare rol in onze rechtsstaat. Om de taken goed uit te kunnen oefenen is het van belang dat advocaten kwalitatief goed en integer zijn, en beschikken over bepaalde rechten en plichten ten behoeve van degene die zij bijstaan. Mede in verband met de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de advocatuur is toezicht op de advocatuur en de vormgeving van een onafhankelijke landelijke toezichthouder belangrijk en noodzakelijk.

Concrete maatregelen

- Zoals aangekondigd in eerdere brieven wil ik het toezicht op advocaten in de toekomst, in plaats van bij 11 afzonderlijke dekens, beleggen bij een landelijke toezichthouder.¹⁷ Ik heb mij in de afgelopen maanden nader laten informeren over de verschillende opties voor wat betreft de positionering en de uitwerking van de landelijke toezichthouder voor advocaten. Ik verwacht uw Kamer binnen afzienbare tijd over de uitkomsten hiervan te informeren.

2.4 Notariaat

De notaris vervult een essentiële rol in het rechtsverkeer. Een notaris is een jurist en openbaar ambtenaar, benoemd door de overheid, die bevoegd is om authentieke akten te verlijden in de gevallen waarin de wet die bevoegdheid toekent en een partij dit verlangt. De notaris verschaft hiermee rechtszekerheid, voorkomt geschillen, bevordert rechtsbescherming en waarborgt een goed functionerend rechtsverkeer. Een brede toegang tot de notaris is daarom wenselijk.

Sociaal notariaat

Gelet op de rol die de notaris vervult, is het van belang dat de dienstverlening van de notaris voor een ieder toegankelijk en betaalbaar is. Sinds wijziging van de Wet op het notarisambt (Wna) in 1999, worden de tarieven van de notaris bepaald door de markt. Niet alle burgers kunnen de commerciële tarieven voor de diensten van de notaris betalen. Voor de financieel minder draagkrachtige burger is een voorziening opgenomen in artikel 56 Wna. In de praktijk blijkt echter dat artikel 56 Wna niet het beoogde effect heeft.¹⁸

Concrete maatregelen

- Ik heb het WODC gevraagd onderzoek uit te voeren naar "de staat van het notariaat".¹⁹ Doel van het onderzoek is op basis van de huidige stand van zaken te beoordelen of de beroepsgroep en het stelsel van het notariaat toekomstbestendig is. Onderzocht wordt of

---

¹⁵ R.C. Hartendorp, S.P.S. Haricharan en T. Lubbers, Voorportalen voor burgers en kleine ondernemingen; Een rechtsvergelijkende studie naar routes voor oplossingen van rechtsproblemen, 2022.

¹⁶ Zie voor de sociale advocatuur onder 2.1.

¹⁷ Kamerstukken II 2022/23, 29279, nr. 733 en Kamerstukken II 2022/23, 29911, nr. 418.

¹⁸ Voor het verrichten van werkzaamheden op grond van artikel 56 Wna wordt in de praktijk standaard de maximum eigen bijdrage van € 918 opgelegd bij aanwijzing van een notaris. Dit terwijl een rechtzoekende bij het direct benaderen van een notaris vaak tegen een lager tarief de werkzaamheden kan laten verrichten. Bovendien kan er maar voor een beperkt aantal ambtshandelingen een beroep op artikel 56 Wna worden gedaan. De notaris krijgt voor de werkzaamheden die op grond van art 56 Wna worden verricht bovendien enkel de eigen bijdrage. Er is niet in een andere financiering voorzien.

¹⁹ Dit onderzoek is gegund aan de Radboud Universiteit Nijmegen. <https://www.wodc.nl/onderzoek-in-uitvoering/welk-onderzoek-doen-we/3382---staat-van-het-notariaat-toegang-tot-de-notariele-dienstverlening>.

in Nederland eenieder in gelijke mate toegang tot het notariaat heeft en op gelijke wijze wordt behandeld. Daarbij wordt ook gekeken naar de wenselijkheid van een sociaal notariaat. Het onderzoek is naar verwachting in het eerste kwartaal van 2024 afgerond.

- Parallel aan het onderzoek verken ik of en op welke wijze aan een sociaal notariaat invulling kan worden gegeven. Ik verwijs u hiervoor naar mijn brief van 3 april 2023.²⁰

2.5 Herstel voor slachtoffers van een strafbaar feit (herstelrecht)

Herstelrecht is een breed begrip. De focus van het kabinetsbeleid ligt op de inzet van herstelrecht in en rond het strafrecht. Zoals toegelicht in mijn brief stuur ik, conform het coalitieakkoord, aan op het meer inzetten van herstelrecht. Om de inzet van het herstelrecht te bevorderen is het Beleidskader herstelrechtvoorzieningen gedurende het strafproces tot stand gekomen, waarin de herstelrechtvoorzieningen nader zijn uitgewerkt.²¹

Concrete maatregelen

- Ik verstrek aanvullende financiering om een impuls te geven aan het herstelrecht en de grotere inzet van herstelrecht mogelijk te maken. Perspectief Herstelbemiddeling wordt hiermee in staat gesteld om extra aanmeldingen in behandeling te nemen. Daarnaast vangt deze aanvullende financiering het groeiend aantal mediations in strafzaken op en worden de vergoedingen voor mediators die mediations in strafzaken verrichten ermee verhoogd.
- Momenteel wordt in het kader van het Actieplan versterken ketenaanpak zeden gewerkt aan het bevorderen van herstelrecht in zedenzaken. De ambitie is om in zedenzaken – in een zo vroeg mogelijk stadium – partijen te wijzen op de inzet van herstelrechtvoorzieningen. Het project ‘betekenisvolle interventies in zedenzaken’ geeft hier verdere uitwerking aan.
- Ik evalueer het Beleidskader herstelrechtvoorzieningen gedurende het strafproces in overleg met alle betrokken ketenpartners. Om te faciliteren/ondersteunen dat in meer zaken - die zich daar voor lenen - herstelrecht wordt ingezet, zijn aanpassingen wenselijk. Hierbij is er ook aandacht voor de inbedding van herstelrecht in de werkprocessen van de ketenpartners.
- Het WODC is bezig met een plan- en procesevaluatie van mediation in strafzaken. De uitkomsten worden in het eerste kwartaal van 2024 verwacht en zullen helpen om de voorziening duurzaam en toekomstbestendig in te richten. In het verlengde hiervan zal het WODC op termijn starten met een effectevaluatie mediation in strafzaken teneinde de effecten van de voorziening in kaart te brengen.
- In oktober 2022 is de pilot mediation in strafzaken gestart in het kader van de Innovatiewet Strafvordering. Op grond van deze pilot kan de rechter na een geslaagde mediation een “eindezaakverklaring” uitspreken. In deze pilot wordt bekeken of deze eindezaakverklaring een passende afdoeningsmodaliteit is. De pilot loopt tot eind 2024. Het WODC monitort het verloop ervan.
- Tot slot analyseer ik of er basis is voor aanpassingen in wetgeving voor het stimuleren van de inzet van herstelrecht. Als uit de analyse blijkt dat dit gewenst en haalbaar is, kunnen deze aanpassingen tezamen met de resultaten van de evaluatie van de pilots van de Innovatiewet worden meegenomen in een aanvullingswet van het nieuwe Wetboek van Strafvordering.

2.6 Innovatieve juridische dienstverlening

Toegang tot het recht omvat (veel) meer dan toegang tot de rechter of tot rechtsbijstand. Apps en websites die juridische diensten leveren zijn in opkomst. Ook de traditionele dienstverlening door juridische beroepsbeoefenaars (zoals advocaten, notarissen en gerechtsdeurwaarders) wordt beïnvloed door maatschappelijke en technologische ontwikkelingen. Door verdergaande digitalisering wordt de toegang tot (juridische) kennis en diensten betaalbaarder, bereikbaarder,

---

²⁰ Kamerstukken II 2022/23, 36248, nr. 4.

²¹ Kamerstukken II 2019/20, 29279, nr. 560.

sneller en simpeler. Tegelijkertijd is het voor rechtzoekenden niet altijd makkelijk een weg te vinden in het grote aanbod aan informatievoorziening en geschiloplossingsmogelijkheden. Dit blijkt ook uit het rechtsvergelijkende onderzoek naar voorportalen. Voor rechtzoekenden is van belang dat zij weten op welke diensten zij kunnen vertrouwen. Dit geldt ook voor de kwaliteit van de juridische dienstverlening. In de markt zijn er tal van initiatieven voor innovatieve juridische dienstverlening. Ook vindt er allerlei wetenschappelijk onderzoek plaats.²² Het is van belang dat juridische dienstverlening met zijn tijd meegaat, nu een goed functionerende juridische dienstverlening van belang is voor een goede toegang tot het recht en rechtsbedeling.²³

Concrete maatregelen

- Ik ga onder meer met de Rechtspraak en de juridische dienstverleners verkennen op welke manier de Nederlandse *legal tech*-sector kan bijdragen aan de versterking van de toegang tot het recht en of het kabinet een rol heeft in het structureren van dit aanbod aan diensten voor rechtzoekenden.

Pijler 3: Beslissing van een neutrale en deskundige instantie

In gevallen waarin het bereiken van onderlinge overeenstemming niet tot de mogelijkheden behoort, is het van belang dat een neutrale en deskundige instantie tijdig, eenvoudig en laagdrempelig kan oordelen over het geschil. Een belangrijke instantie in dit kader is de Rechtspraak. Andere instanties zijn de erkende buitengerechtelijke geschilleninstanties en arbitragecommissies.²⁴

3.1 Inzetten op tijdige, eenvoudige en laagdrempelige toegang tot de rechter

De toegang tot de rechter is een grondrecht. Het is daarom belangrijk dat de rechter voor iedereen goed en eenvoudig bereikbaar is. Ik zet, samen met de Rechtspraak, zowel in op praktische als wettelijke maatregelen om de toegang tot de rechter te versterken.

Praktische maatregelen

3.1.1 Verlagen griffierechten

Zoals aangegeven in de brief wil ik, conform het coalitieakkoord, de griffierechten verlagen. Door het verlagen van de financiële drempel om een geschil aan de rechter voor te leggen, wordt de toegang tot de rechter vergroot.

Concrete maatregelen

- Ik verlaag de griffierechten. De verlaging zal neerkomen op circa 13,5%. De griffierechten voor zaken betreffende een vordering of een verzoek met een waarde van meer dan € 100.000 worden in het civiel recht van de verlaging uitgezonderd.
- Ik zorg ervoor dat zowel verzoeken tot homologatie van een akkoord op grond van de Wet homologatie onderhands akkoord (WHOA) als verzoeken tot afwijzing van het homologatieverzoek van een WHOA-akkoord (art. 19a lid 3 Wgbz), onder hetzelfde lagere griffierecht vallen.
- Ik codificeer de mogelijkheid voor de rechter in het bestuursrecht om vrijstelling te verlenen van de griffierechten bij betalingsonmacht.
- Ik wijzig artikel 11:2 Awb in die zin dat de verplichting om in het bestuursrecht jaarlijks te indexeren wordt omgezet in een bevoegdheid (zoals dat ook in het civielrecht het geval is).

---

²² Vgl. Pietro Ortolani, congres in juni 2022 en oratie.

²³ Zie de brief aan de voorzitter van de Eerste Kamer d.d. 1 februari 2019, Kamerstukken I 2019/20, 34775-VI, AK.

²⁴ Hoewel ik volledigheidshalve naar arbitragecommissies verwijs, neem ik ten aanzien van arbitrage op dit moment geen verdere maatregelen.

3.1.2 Verbeteren van de communicatie met rechtzoekenden

Onduidelijkheid over de stappen in het proces van een rechtszaak kan leiden tot zorgen en onzekerheid bij rechtzoekenden. Om de rechtsgang zo optimaal mogelijk te laten verlopen, is het belangrijk dat rechtzoekenden en gedaagden weten wat er van hen wordt verwacht. Daarnaast is voor de toegankelijkheid van de rechtspraak van belang dat iedereen snapt waar de rechtszaak en de uitspraak over gaan. Duidelijke taal helpt daarbij.

Concrete maatregelen

- De communicatie vanuit de Rechtspraak met rechtzoekenden wordt de komende jaren stapsgewijs verbeterd. Naar aanleiding van uitkomsten van kwantitatief en kwalitatief onderzoek zullen bestaande communicatiemiddelen geoptimaliseerd worden en komt de Rechtspraak tot toepassingen waardoor ze rechtzoekenden beter kunnen helpen, zoals:
  - digitale hulpmiddelen in het nieuwe webportaal (o.a. overzicht van de stappen in de procedure, keuzehulp en schrijftool die hulp biedt bij het schrijven van een dagvaarding);
  - aanpassingen van brieven zodat duidelijker staat aangegeven welke stappen er in het proces te verwachten zijn en welke actie er van een rechtzoekende wordt verwacht; en
  - een papieren 'bijsluiter' met uitleg over de procedure in begrijpelijke taal voor burgers die een incasso dagvaarding ontvangen.

Daarnaast zet de Rechtspraak in op het gebruik van begrijpelijke(re) taal tijdens zittingen en in uitspraken.

- Vanaf 1 januari 2014 is de Wet gebruik Friese taal in werking getreden waarmee wordt verzekerd dat iedereen in de provincie Friesland in de rechtszaal gebruik kan maken van zijn eigen taal, hetzij Nederlands of Fries. In samenspraak met de provincie, de rechtbank Noord-Nederland en het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden wordt verkend welke aanvullende maatregelen kunnen worden genomen om het gebruik van de Friese taal te borgen. Zodra de uitkomsten van die verkenning bekend zijn, zal ik uw Kamer daarover informeren.

3.1.3 Tijdige Rechtspraak

Lange doorlooptijden kunnen grote gevolgen hebben voor rechtzoekenden en tot onzekerheid leiden. Daarom werkt de Rechtspraak aan het verkorten van de duur van rechtszaken.

Concrete maatregelen

- Met het programma Tijdige rechtspraak zet de Rechtspraak in op het verkorten van de doorlooptijden. Het doel van Tijdige rechtspraak is om over de gehele linie een duurzame en structurele verandering in de werkwijze van de gerechten tot stand te brengen. Duidelijk is geworden dat er meer tijd nodig is dan aanvankelijk gedacht om de doelen te bereiken. Daarom blijft tijdige rechtspraak de komende jaren een belangrijke prioriteit.

3.1.4 Stimuleren van maatschappelijk effectieve rechtspraak

De Rechtspraak stelt zich tot doel maatschappelijk effectief te zijn in de zin dat daadwerkelijk een bijdrage wordt geleverd aan de oplossing van problemen van rechtzoekenden. De taak van rechters reikt daarmee verder dan het doorhakken van juridische knopen. Conform het coalitieakkoord zet ik meer in op maatschappelijk effectieve rechtspraak (MER).

Onder de noemer van MER zijn bij de meeste gerechten pilots gestart. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om pilots die zien op:

- De eenvoudige civiele procedure - Bij deze pilots ligt de focus op snelle, toegankelijke en betaalbare rechtspraak voor civiele geschillen.
- Multiproblematiek/wijkrechtspraak - Doel van deze pilots is effectief bij te dragen aan het oplossen van uiteenlopende, meervoudige problemen van mensen in bepaalde

wijken. Door een integrale en gecoördineerde aanpak wordt gezocht naar een duurzame oplossing.

- Schulden - In deze pilots probeert de Rechtspraak met nieuwe instrumenten mensen eerder hulp te laten zoeken om van hun (problematische) schulden af te komen en te voorkomen dat zij nieuwe schulden maken.
- Complexe echtscheidingen – In deze pilots experimenteert de Rechtspraak met een andere aanpak die ervoor moet zorgen dat scheidingen minder conflicten opleveren en kinderen niet beschadigd worden.

Het doel is succesvolle pilots uiteindelijk rechtspraakbreed te implementeren. Ik informeer uw Kamer over de laatste stand van zaken van de pilots in een brief die ik op korte termijn naar uw Kamer stuur over maatschappelijk effectieve rechtspraak en innovatie.

Voor de MER-pilots geldt als voorwaarde dat deelname van partijen vrijwillig is. Die voorwaarde beperkt het aantal zaken, zo is uit verschillende evaluaties gebleken. Bovendien is moeilijk te beoordelen hoe de afwijkende procedure zou uitpakken als partijen niet vrijwillig zouden deelnemen. De Experimentenwet rechtspleging maakt het mogelijk om in experimenten bij algemene maatregel van bestuur (AMvB) af te wijken van het civiele procesrecht. Op basis van een dergelijk experiment kunnen partijen worden verplicht deel te nemen aan een experimentele procedure, zodat daarmee ervaring kan worden opgedaan alvorens te besluiten of een wetswijziging al dan niet gewenst is.

Concrete maatregelen

- Ik heb de Rechtspraak aanvullende financiering gegeven om de verschillende pilots voort te zetten en, waar wenselijk, breder te implementeren.²⁵ De inzet van de schuldenfunctionaris wordt bijvoorbeeld uitgebreid met als doel deze functionaris binnen afzienbare tijd rechtspraakbreed te kunnen inzetten.²⁶ Ook wordt de wijkrechtspraak uitgebreid. Dit moet leiden tot het opzetten van nieuwe locaties.
- In samenspraak met de Rechtspraak werk ik aan een AMvB waarmee de werkwijze van pilots, die gericht zijn op een eenvoudige civiele procedure,²⁷ wordt voortgezet in een experiment (de Nabijheidsrechter) onder de Experimentenwet rechtspleging. Ik verwacht de AMvB na het zomerreces in consultatie te brengen.

3.1.5 Verbeteren digitale toegankelijkheid

Het bieden van digitale toegang tot de rechter kan bijdragen aan een betere toegang tot de rechter. Bij digitale toegang gaat het bijvoorbeeld om het digitaal starten van een rechtszaak, het versturen van berichten, het uitwisselen van stukken en het inzien van dossiers, maar bijvoorbeeld ook om videoconferentie. Voorwaarde voor de digitale toegang is dat voor rechtzoekenden of hun advocaten een eenvoudige, voldoende beveiligde, elektronische voorziening beschikbaar is. De digitale toegang mag er in geen geval toe leiden dat rechtzoekenden moeilijker hun zaak aan de rechter kunnen voorleggen. Dit betekent dat verdergaande digitalisering waarborgen vereist voor veiligheid én toegankelijkheid en dat mogelijk sommige zaken en of rechtzoekenden zich niet lenen voor het bieden van uitsluitend digitale toegang.

---

²⁵ Voor het onderdeel kwaliteit waaronder ook de MER-pilots vallen worden de bedragen voor de Rechtspraak verhoogd met € 15,6 miljoen in 2023, € 17,4 miljoen in 2024 en € 21 miljoen vanaf 2025. Zie ook mijn brief van 23 september 2023. Zie Kamerstukken 2022/23, 36200 VI, nr. 5.

²⁶ Wanneer bij de voorbereiding van of tijdens een zitting blijkt dat een partij kampt met probleemschulden, gaat de schuldenfunctionaris direct in gesprek met betrokkene. Zo mogelijk en als betrokkene dat wil, wordt betrokkene doorgeleid naar de gemeentelijke schuldhulpverlening.

²⁷ Het gaat hierbij om de volgende pilots: de Rotterdamse en Zeeuwse Regelerchter, de Haagse Wijkrechter en de Overijsselse Overlegrechter.

Concrete maatregelen

- Ik word op de hoogte gehouden door de Rechtspraak over het programma Digitale Toegang. Beoogd wordt in de komende jaren steeds meer zaakstromen digitaal toegankelijk te maken voor rechtzoekenden en hun rechtsbijstandverleners, waardoor zij onder meer eenvoudig digitaal hun zaak aanhangig kunnen maken en via digitale weg kunnen communiceren met de rechter, en met elkaar. Ik informeer uw Kamer over de voortgang van dit programma in een brief die ik op korte termijn naar uw Kamer stuur over maatschappelijk effectieve rechtspraak en innovatie.
- Ik werk aan de voorbereidingen voor een structurele wettelijke regeling waarin de inzet van videoconferentie in het civiel- en bestuursrecht met waarborgen wordt omkleed. Ik zal uw Kamer na het zomerreces hierover nader informeren.
- Bij de onderhandelingen over het begin december 2021 gepubliceerde voorstel voor een verordening en richtlijn over de digitalisering van de grensoverschrijdende gegevensuitwisseling en de toegang tot het recht (e-Justice) zet ik mij in voor de verbetering van de toegang tot het recht in grensoverschrijdende civielrechtelijke aangelegenheden. De onderhandelingen over het voorstel lopen nog. Inwerkingtreding zou positieve consequenties hebben voor het verbeteren van de digitale toegankelijkheid van relevante instanties in de grensoverschrijdende rechtspleging.²⁸

3.1.6 Ambtshalve toetsing

Ambtshalve toetsing houdt in dat de rechter regels van Europees consumentenrecht (ter bescherming van de consument) ook toepast als de consument daar geen beroep op doet. Tijdens de informele consultatie is door meerdere partijen aangegeven dat de ambtshalve toetsing beperkend werkt en ertoe leidt dat schuldeisers niet altijd meer de stap naar de rechter zetten. Ook de Rechtspraak heeft er in haar Jaarverslag 2022 op gewezen dat de ambtshalve toetsing in consumentenzaken een knelpunt vormt.²⁹ Gezien de waardenspanning tussen het belang van eenvoudige laagdrempelige toegang tot het recht voor schuldeisers en het belang van consumentenbescherming tegen oneerlijke handelspraktijken, betreft dit een complex vraagstuk.

Concrete maatregelen

- Ik monitor of ik kan bijdragen aan de dialoog over de ambtshalve toetsing tussen de Rechtspraak, de consumentenorganisaties, schuldeisers, de incassobranche en deurwaarders.

Wettelijke maatregelen

Civiel recht - Burgerlijk Wetboek

3.1.7 Bevoegdheid voor de rechter tot het opleggen van een betalingsregeling

Ik heb een voorontwerp in consultatie gebracht voor een nieuwe regeling voor het opleggen van een betalingsregeling door de rechter.³⁰ Rechters krijgen op grond hiervan de mogelijkheid een betalingsregeling op te leggen in de gevallen waarin het naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid niet van de schuldenaar kan worden gevergd dat hij zijn vordering in één keer betaalt. Een passende betalingsregeling kan bijdragen aan het voorkomen dat schuldenaren (verder) in de financiële problemen komen. Bovendien kan er een preventieve en normerende werking van uitgaan.

Concrete maatregelen

- De reacties op de consultatie waren kritisch. Daarom ben ik voornemens na het zomerreces een ronde tafel te organiseren met alle betrokken partijen om te kijken of en hoe we hiermee verder kunnen.

---

²⁸ Kamerstukken II 2021/22, 22112, nr. 3274.

²⁹ Jaarverslag 2022, p. 23. Zie [RvR Jaarverslag 2021 \(rechtspraak.nl\)](https://www.rechtspraak.nl/Jaarverslag-2021).

³⁰ <https://www.internetconsultatie.nl/rechterlijkebetalingsregeling/b1>.

3.1.8 Duidelijke procesregels en eenvoudig en laagdrempelig aanbrenge van zaken

Voor een goede toegang tot de rechter is het belangrijk dat de procesregels duidelijk en begrijpelijk zijn, dat de drempel om een rechtszaak te starten en/of op te treden als gedaagde niet te hoog is en dat het procederen zelf eenvoudig is.

In het burgerlijk procesrecht zijn er procedures die beginnen met een dagvaarding en procedures die beginnen met een verzoekschrift. Niet altijd is duidelijk hoe een procedure moet worden ingeleid. Binnen de procedures gelden er verschillende procesregels. Ook biedt de wet nu geen mogelijkheid om vorderingen en verzoeken te combineren in één procedure omdat zij hetzelfde geschil betreffen. In 2016 is geprobeerd het onderscheid tussen de dagvaardings- en verzoekschriftprocedure af te schaffen. Inmiddels is het ruim zeven jaar verder en lijkt het onderscheid steeds minder gerechtvaardigd en belemmerend voor rechtzoekenden en hun advocaten. Bovendien heeft een dagvaarding veel formaliteiten en wordt door veel burgers als een te formele inleiding voor een rechtszaak ervaren. Daarom wil ik verkennen of de procesregels en procedures eenvoudiger kunnen worden en of tot een afschaffing van het onderscheid tussen dagvaarding en verzoekschrift kan worden gekomen. Daarbij is er uiteraard oog voor degenen die een rol hebben in het proces en/of te maken hebben met de betreffende procedures.

Concrete maatregelen

- Ik ga verkennen of de procesregels en procedures eenvoudiger kunnen worden en of tot een afschaffing van het onderscheid tussen dagvaarding en verzoekschrift kan worden gekomen. Zoals aangegeven onder 3.1.4, werk ik momenteel aan een experiment met de Nabijheidsrechter. Dit experiment vertoont raakvlakken met zowel de dagvaardings- als de verzoekschriftprocedure en kan aan de hiervoor genoemde verkenning mogelijk een bijdrage leveren. Daarnaast vraag ik hierover advies aan de Adviescommissie burgerlijk procesrecht.

3.1.9 Vereenvoudiging en modernisering bewijsrecht

Voor de onderbouwing van een zaak bij de rechter moeten rechtzoekenden en verweerders feiten aanvoeren. Dit doen zij onder andere door te vertellen wat er is gebeurd en door bewijsstukken te overleggen. De rechter beslist op basis van de ingebrachte informatie over het geschil. Ik ben voornemens het bewijsrecht te vereenvoudigen en moderniseren, zodat het voor burgers, zzp-ers, bedrijven en organisaties eenvoudiger wordt om een juridisch probleem of geschil aan de rechter voor te leggen.

Concrete maatregelen

- Het wetsvoorstel vereenvoudiging en modernisering bewijsrecht is reeds aanhangig gemaakt bij uw Kamer. Met het wetsvoorstel wordt verduidelijkt wat er van partijen wordt verwacht na het ontstaan van een juridisch probleem of geschil, worden de mogelijkheden om aan informatie en bewijs te komen versimpeld en wordt verduidelijkt welke ruimte de rechter in de procedure heeft om met partijen de feitelijke grondslag van hun vordering, verzoek of verweer te bespreken.

Bestuursrecht

3.1.10 Opstellen van het wetsvoorstel Versterking waarborgfunctie Awb.

Samen met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) werk ik eraan om de menselijke maat in het bestuurs(proces)recht te vergroten en de overheid meer responsief te maken.³¹

---

³¹ De meeste voorstellen uit het wetsvoorstel werden eerder aangekondigd in een kabinetsbrief van 11 juli 2022, Kamerstukken II 2021/22, 35510, nr. 102.

Concrete maatregelen

- In samenwerking met BZK wordt het wetsvoorstel Versterking waarborgfunctie Awb voorbereid, waarin onder andere wordt voorgesteld om de bezwaar- en beroepstermijn te verzachten, de motiveringsplicht bij besluiten (art. 3:47 Awb) uit te breiden, en de positie van de burger in procedures voor de bestuursrechter te versterken doordat de rechter meer mogelijkheden krijgt om tussenuitspraken te doen, bijvoorbeeld om de burger in staat te stellen verzuimen te herstellen of nadere stukken te leveren³² ("burgerlijke lus"). Een groot aantal betrokken instanties en personen zijn tijdens de totstandkoming geraadpleegd. Een preconsultatie heeft plaatsgevonden tussen 19 januari en 1 april jl. waarvan de uitkomsten in de komende maanden in een nieuwe versie van het wetsvoorstel worden verwerkt. Deze zal hierna in formele consultatie en internetconsultatie worden gegeven.

3.1.11 Innovatiewet bestuursprocesrecht

Op 1 april 2023 is de Tijdelijke experimentenwet rechtspleging in werking getreden. De Experimentenwet maakt het mogelijk om te experimenteren met eenvoudige, snelle, effectieve en de-escalerende vormen van geschilbeslechting in het civiel recht. Een dergelijke experimentenwet kan mogelijk ook in het bestuursrecht van toegevoegde waarde zijn.

Concrete maatregelen

- Samen met de Raad voor de rechtspraak en de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State verken ik de mogelijkheid experimenten in het bestuursrecht te starten. In dat kader wordt ook bekeken of een Innovatiewet bestuursprocesrecht nodig is om een wettelijke basis te verschaffen voor experimenten en andere innovaties in het bestuursprocesrecht.

Grondwet

3.1.12 Constitutionele toetsing

Zoals aangekondigd in het coalitieakkoord heeft het kabinet de uitwerking van constitutionele toetsing ter hand genomen. De mogelijkheid voor de rechter om (bepalingen van) wetten aan de Grondwet te kunnen toetsen leidt tot een betere rechtsbescherming van burgers. Op 1 juli 2022 heb ik samen met de minister van BZK, mede namens de minister van Justitie en Veiligheid, een overzicht op hoofdlijnen van verschillende varianten van constitutionele toetsing en de voorkeuropties van het kabinet aan de Tweede en Eerste Kamer gestuurd.³³

Concrete maatregelen

- De reacties van de Tweede en Eerste Kamer worden door het kabinet meegenomen in de voorbereiding van een voorstel van Wet tot wijziging van de Grondwet dat aansluitend in (internet)consultatie wordt gebracht.

3.2 Positie buitengerechtelijke geschilleninstanties (ADR instanties)

Het voorleggen van een geschil aan een buitengerechtelijke geschilleninstanties is een laagdrempelige manier om geschillen tussen consumenten en bedrijven op te lossen. Er zijn in Nederland vier erkende buitengerechtelijke geschilleninstanties voor consumentenzaken. Dat zijn de SGC, het Klachteninstituut Financiële dienstverlening (Kifid), de Huurcommissie en de Stichting Klachten en Geschillen Zorgverzekeringen (SKGZ). De werkwijze van deze instanties voldoet aan nationale kwaliteitsstandaarden en aan Europese regelgeving betreffende alternatieve beslechting van consumentengeschillen. Gezamenlijk vervullen zij een belangrijke rol waardoor Nederland voldoet aan de Europese verplichting om te beschikken over een stelsel van kwaliteitsvolle en toegankelijke procedures voor consumentengeschillen.

---

³² Hiermee wordt mede uitvoering gegeven aan de motie-Omtzigt c.s., Handelingen II 2021/22, 35925 VI, nr. 115.

³³ Kamerstukken II 2021/22, 34430, nr. AE.

Op 23 maart 2023 heeft de Sociaal Economische Raad (SER) haar advies Balans en houdbaarheid alternatieve geschillenbeslechting voor consumentenzaken gepubliceerd.³⁴ Dit advies, dat op eigen initiatief is uitgebracht, bevat aanbevelingen die zijn gericht op verbetering van de toegankelijkheid, de kwaliteit en de financiering van geschilbeslechting in consumentenzaken. Ook in de informele consultatie is er door een aantal partijen aandacht voor deze punten gevraagd.

Concrete maatregelen

- Om een impuls te geven aan de SGC en een bijdrage te leveren aan het meer toegankelijk maken van de geschillencommissies heb ik de SGC in 2023 een aanvullende subsidie van € 500.000 gegeven. Ik wil deze aanvullende subsidie ook in 2024 verlenen. Een deel hiervan is voor de pilot om rechtzoekenden (consument of ondernemer) een helpende hand te bieden en een deel voor de publicatie van uitspraken³⁵ (zie bijlage 2 voor alle onderdelen van de subsidie). Ten aanzien van twee onderdelen wil ik de aanvullende subsidie vanaf 2025 structureel maken. Het gaat hierbij om het publiceren van uitspraken en de communicatie met kwetsbare groepen (€ 75.000).
- Samen met relevante ministeries ben ik in overleg met de ADR instanties om te bezien hoe structureel meer aandacht kan worden besteed aan de rol van de geschilleninstanties voor consumentenzaken bij de oplossing van geschillen en of kan worden geïnvesteerd in de vindbaarheid, toegankelijkheid en digitalisering van deze organisaties.
- Ik werk samen met andere bewindspersonen aan een beleidsreactie op het advies Balans en houdbaarheid alternatieve geschillenbeslechting voor consumentenzaken van de SER. Hierin zal worden ingegaan op de verschillende aanbevelingen uit het advies. Ik verwacht deze reactie na de zomer naar uw Kamer te kunnen sturen.
- In 2024 zal ik de evaluatie van de SGC laten uitvoeren. In het kader van deze evaluatie zie ik wat structureel nodig is om de SGC toekomstbestendig te maken rekening houdend met de verbreding van taken en terreinen waarop de SGC werkzaam is.

---

³⁴ Zie website van de SER, <https://www.ser.nl/nl/Publicaties/buitengerechtelijke-geschillenbeslechting>.

³⁵ Zie voor de publicatie van uitspraken onder 1.2.